

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1540214

ERKEN CUMHURİYET “MİLLET/MEMLEKET MESELESİ”: NÜFUSUN
ÇOĞALTILMASI¹

Dr. Saadet ÇELİK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü.

e-posta: saadetchk0285@gmail.com

ORCID 0000 0002 8088 5069

ÖZ

Erken Cumhuriyet dönemi, Türkiye'nin ulus inşa sürecinde nüfusun çoğaltılması meselesinin kritik bir öneme sahip olduğu bir zaman dilimidir. İmparatorluktan Cumhuriyete geçişle birlikte yeni rejimin sağlam temeller üzerinde yükselmesi için nüfus artışına yönelik çeşitli politikalar benimsenmiştir. Sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, doğum oranlarını artırıcı teşvikler, kadın ve çocuk sağlığının korunması ve göçmen kabulü gibi önlemler bu politikaların ana bileşenleridir. Erken Cumhuriyet döneminde alınan önlemler ve yapılan düzenlemeler, ulus-devletin inşası amacıyla çok yönlü ve sistematik bir şekilde uygulanmıştır. Bu bakımdan dönemin nüfus politikaları, Türkiye'nin ulusal kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak uzun vadede ülkenin demografik yapısının ve toplumsal dokusunun belirlenmesine etkide bulunmuştur. Mevcut çalışma bütün bu argümanları dikkate alarak Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfus artışını teşvik etmeye yönelik politikaların arka planını, uygulamalarını ve sonuçlarını inceleyerek dönemin demografik stratejilerine dair kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ulus-devlet, Erken Cumhuriyet Dönemi, Nüfus Politikası, Nüfus Çoğaltma Politikası.

Jel Kodları: L26, O18, R11, B21.

EARLY REPUBLICAN “NATION/COUNTRY ISSUE”: INCREASING THE POPULATION

ABSTRACT

The Early Republican period is a time period in which the issue of increasing the population was of critical importance in Turkey's nation-building process. With the transition from the Empire to the Republic, various policies were adopted to increase population in order to ensure that the new regime would stand on solid foundations. Measures such as the improvement of health services, incentives to increase birth rates, the protection of women's and children's health and the acceptance of immigrants are the main components of these policies. The measures taken and regulations made in the Early Republican period were implemented in a multifaceted and systematic manner for the construction of the nation-state. In this respect, the population policies of the period played an important role in shaping Turkey's national identity and had an impact on determining the demographic structure and social fabric of the country in the long run. Taking all these arguments into account, the present study analyses the background, implementation and outcomes of the policies aimed at encouraging population growth in the early years of the Republic and provides a comprehensive assessment of the demographic strategies of the period.

Keywords: Nation-state, Early Republican Period, Population Policy, Population Reproduction Policy.

Geliş Tarihi/Received: 28.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 25.12.2024

Yayın Tarihi/Printed Date: 31.12.2024

Kaynak Gösterme: Çelik, S., (2024). “Erken Cumhuriyet Millet/Memleket Meselesi: Nüfusun Çoğaltılması”. *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(12) 743-764.

¹ Bu çalışma 1-3 Aralık 2016 tarihinde ODTÜ’de Çatışmalar ve Eylemlilikler Çağında Sosyoloji” başlığıyla gerçekleştirilen VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi çerçevesinde yapılan Erken Cumhuriyet ve AKP Döneminin “Millet/Memleket Meselesi”: Nüfusun Çoğaltılması, sunumunda karşılaştırılan iki dönemden biri olan Erken Cumhuriyet Döneminin genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Dinamik bir yapı arz eden nüfusta meydana gelen çoğalma ve azalma durumları, toplum üzerinde bu yazı boyunca ele alacağımız önemli etkiler yaratır. Benzer bir şekilde nüfusun niteliği ve niceliğinin değişiminde göçler, ölümler, doğumlar ve karar verici siyasi otoriteler gibi etmenler oldukça belirleyici olmaktadır. Ulusal bir kimlik oluşmasını öngören ve bunu güçlendirmeyi amaç edinen ülkelerde nüfusun özellikleri, nüfusa dair politika (nüfusu artırma, azaltma, iskân etme, sürgün gibi) üretiminde anahtar bir role sahiptir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin Erken Cumhuriyet siyasi dönemi üzerinden ulus-devletlerin nüfus çoğaltma politikaları incelenecektir. Değişen koşullara bağlı olarak nüfusta farklı politikalar benimseyen Türkiye için nüfusla ilgili meseleler Erken Cumhuriyet döneminden beri üzerinde çokça durulan konulardandır. Nüfusun azlığından şikâyet edilen Erken Cumhuriyet döneminde nüfusu arttırmaya dönük çabalar ön plana çıkmaktadır. Nüfusun artması için benimsenen politikalar, nüfusu hem niceliksel hem de niteliksel açılardan değiştirme talebinin bir sonucudur. Bu talebe göre sayıca artacak nüfus aynı zamanda belli bir etnik ve millî karaktere bürünerek homojen bir ulus devlet oluşumuna katkıda bulunmalıydı. Nüfus arttırıcı politikalar, doğumun özendirilmesi, doğum oranının arttırılması adına hukuki ve idari anlamda gerçekleştirilen bazı düzenlemelerle hayata geçirilmekteydi, zira bu düzenlemelerin nüfus artışı üzerinde ciddi katkıları vardır. Öyle ki bir süre sonra artan nüfusun neden olabileceği bazı risklere dikkat çekilmeye başlanmıştır. Bu süreç 1960'lara tekabül etmektedir. Bu tarihe kadar bilfiil uygulanmakta olan nüfus arttırıcı politikalar, doğum kontrolü, evlenme yaşının yükseltilmesi, aile planlaması gibi doğurganlığı azaltan önlemlerle birlikte yerini nüfus azaltıcı politikalara bırakmaktadır.

1960'larda benimsenen nüfus azaltıcı politikalar, 2000'lilerin başına kadar uygulanmıştır. Bu zaman aralığında nüfusun artışı önlemeye dönük çeşitli tedbirler alınmıştır. Ancak bu politika, AKP dönemiyle birlikte değişmeye başlayacaktır. Bu dönemde nüfus azaltıcı politika yerini nüfus çoğaltıcı politikaya bırakmıştır. Özellikle de 2008 yılıyla birlikte Erken Cumhuriyet döneminde benimsenen nüfus çoğaltıcı politikaya tekrardan bir geri dönüşün olduğu bariz bir şekilde görülmektedir. "En az 3 çocuk yapın" söylemi bunun en somut örneklerindedir.

Bu çalışmada amaçlanan, Erken Cumhuriyet döneminde izlenen "nüfus meselesi" ve "nüfus çoğaltma" politikalarına çeşitli söylem ve içerik analizlerinden faydalanarak dikkat çekmektir.

1.Yöntem

Bu çalışmada; kitle iletişim araçları ve kamusal mesajların niteliğini inceleyen içerik analizi (Frey&Botan&Kreps&Friedman, 1992: 195) ve biçimsel olarak yazıya dökülmüş her türlü kayıtsal materyalin ve akademik makaleler, haberler, dergiler, romanlar, hikayeler, siyasi parti açıklamaları, bildirimler gibi çeşitli metinlerin incelenmesini kapsayan söylem analizi (Bondarouk&Ruël: 2004: 6) tekniklerine başvurulmuştur. Erken Cumhuriyet döneminin; "nüfus meselesi" ve "nüfus çoğaltma" politikalarına ilişkin siyasi, toplumsal, kültürel, ideolojik ve iktidar beklentilerinin daha iyi anlaşılacağı düşüncesi ile ifadelerin, metinlerin, temaların içeriğinin incelenmesini öngören içerik ve söylem analizi yöntemiyle siyasi aktörlerin ve dolayısıyla politika üreticilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) veya diğer platformlarda yapmış olduğu konuşmalar, kamuoyuna yönelik açıklamalar, konuyla ilgili olarak yürürlüğe konulan yasalar ve bu yasalarda yapılan değişiklikler, söz sahibi konumunda olan uzman kişilerin ve birimlerin aracılık ettiği akademik çalışmalar, kitaplar, makaleler, gazete köşe yazıları, birtakım görseller materyaller referans alınmıştır. Bu konuda dönemin Milliyet ve Cumhuriyet gazetesinde yer alan yazılar, Cumhuriyet Gazetesi'nin sahibi ve başyazarı Yunus Nadi'nin köşe yazıları, Şevket Süreyya Aydemir'in metinleri, İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilen eserler, Bekarlardan Vergi Alınmasına dönük TBMM'ye yapılan yasa teklifleri, evlilik yaşı ve dış göçlerle ilgili düzenlemeler, Mustafa Kemal'in TBMM'de yaptığı konuşmalar gibi kayıt altına alınan ve yazılı hale getirilen pekçok örnek metin çalışma için önemli veriler sunmuştur. Ayrıca Erken Cumhuriyet döneminde nüfusun çoğaltılmasından yana politikalar uygulayan ve dönemin tek

partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) parti programları, beyanları mercek altına alınmıştır. Böylelikle Erken Cumhuriyet döneminde benimsenen "nüfus meselesi" ve "nüfus çoğaltma" politikaları; dönemin siyasi partisinin, siyasi elitlerinin, önde gelen gazetecilerinin, akademisyenlerinin, yetkiyi elinde bulunduran kişilerin ve kurumlarının yazılı metinleri, söylemleri, açıklamaları ve yasal düzenlemeleri üzerinden açıkça ortaya konulmuştur. İlgili kaynak dökümanlara ulaşmak için de çevrimiçi kaynaklardan, arşiv ve kütüphanelerden istifade edilmiştir. Bu sayede, dönemin nüfus politikalarına dair kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

2. Nüfus Politikasına Genel Bir Bakış: Pronatalist, Antinatalist ve Nüfusu İyileştirmeye Dönük Politikalar

Nüfus politikasının ne olduğuna, hangi durumlarda uygulandığına, uygulanan nüfus politikalarının toplum üzerindeki etkisine değinmeden önce konu başlığımız için anahtar niteliğinde olan nüfus ve demografi kavramlarının açıklanmasında yarar vardır. Nüfus kavramı genel anlamıyla; belli bir alan ve zamandaki insan varlığının sayılar üzerinden anlamlandırıp tarif edilmesidir. Herhangi bir toplumda; eğitim, beslenme, barınma, sağlık vb. alanlardaki gereksinimler yerine getirilmeye çalışılırken dikkat edilmesi gereken öncelikli unsurlardan biri nüfustur (Başol, 1984: 9). Nüfusla ilgili konular genel olarak demografinin² çalışma alanına dâhilken ekonomi, biyoloji, tarih, sosyoloji ve coğrafya gibi çalışma alanlarının da ilgisini çekmektedir.

Nüfusun niteliksel, niceliksel özelliklerinin ve nüfus politikalarının belirlenmesinde etkili olan demografi, Marshall'a göre insan topluluklarının doğum, ölüm ve göç vb. dinamiklerle meydana gelen değişimlere ve yaş, cinsiyet gibi niteliklere bağlı olarak ele alınıp incelenmesine karşılık gelen bir terimdir (1999: 139). Bir toplumun sahip olduğu nüfusun demografik özellikleri; nüfus politikalarının şekillenmesi ve uygulanması açısından önemli veriler olarak görülmektedir. Nitekim nüfus politikası, nüfustaki çoğalma ve azalma yönelimini, toplum faydasını gözeterek biraz ya da tümüyle değiştirme niyetiyle gerçekleştirilen hukuki, idari düzenlemelerin tümünü kapsamaktadır (Güriz, 1971: 13).

Mevcut tarihsel ve toplumsal koşullar, nüfus politikalarının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan nüfusla ilgili politikalar sürekli bir değişkenlik içinde olup düz bir çizgide ilerlemediğinden zaman zaman farklı nüfus politikaları tercih edilebilmektedir. Dünya genelinde yaygın olarak Pronatalist, Antinatalist ve nüfusu niteliksel, niceliksel olarak iyileştirmeye dönük politikalar uygulanmaktadır.

2.1. Pronatalist Politikalar

Pronatalist politikalar, çok genel bir ifade ile nüfus artış hızını arttırmaya dönük nüfus politikalarını içermektedir. Bu nüfus politikasında, tarihsel süreç içerisinde toplumun, ailenin, üretimin ve kısacası yaşama dair birçok şeyin devamlılık sağlayabilmesi için ölenlerin yerini dolduracak nüfusun doğumunun teşvik edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu açıdan çocuk sayısındaki artışın insanlığın yararına olacağı düşüncesi hâkimdir (Oktay, 2013/2014: 33-36). Pronatalist politikalarda amaçlanan nüfusun arttırılmasıdır. Bu nüfus politikasında, nüfusun arttırılmasına dönük olumlu yaklaşım, nüfus artışının beraberinde ekonomik, askeri ve siyasi gücü getireceğine olan inançtır (Köksal, 2016: 2014). İsveç, Danimarka ve Finlandiya gibi yaşlı nüfusun çokça olduğu İskandinav ülkelerinde nüfus artırıcı politikalar uygulanmaktadır.

2.2. Antinatalist Politikalar

Antinatalist politikalar, nüfus artış hızını azaltmayı amaç edinen nüfus politikalarını içermektedir. Bu haliyle nüfus artış hızını arttırmayı hedefleyen nüfus politikasının karşısında konumlanmaktadır. Savunulan görüş, nüfusun çoğalmasının engellenmesi ya da artış hızının

² Nüfus Bilim

yavaşlatılması gerektiği yönündedir. Bunun için de gebeliğin ve doğumun engellenerek kontrol altına alınması ve doğumdan sonra çocuk sayısındaki artışın önüne geçilmesi gibi birtakım tedbirlere ihtiyaç duymaktadır. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanabilirliği çocuk sayısını sınırlandırmayı benimseyen aile planlamasına gidilmesi, evlenme yaşının yükseltilmesi, doğum kontrolünün, kısırlaştırmanın teşvik edilmesi, ücretsiz kürtaj, hatta çocuk düşürmenin herhangi bir cezai yaptırımının olmaması gibi çeşitli düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır. Gebeliği engelleyen önlemler, eski çağlardan günümüze kadar neredeyse her dönem kullanılmıştır. Günümüzde nüfus artış hızını düşürmeyi politikası haline getiren ülkeler arasında başta Çin olmak üzere Japonya ve Hindistan bulunmaktadır (Bayat, 2010: 40).

2.3. Nüfusu Nitelik ve Nicelik Bakımdan İyileştirmeye Dönük Nüfus Politikaları

Nüfusu nitelik ve nicelik bakımından iyileştirmeye dönük nüfus politikalarında ise nüfus sadece sayısal bir veri olarak algılanmamakta, nüfusun eğitim, sağlık, istihdam gibi niteliksel olarak ifade edilen yönleriyle de ilgilenilmekte ve bu yönlerinin iyileştirilmesi için yapılan düzenlemeler önemsemektedir. Mevcut bir nüfusun nitelikli olması, fiziksel ve zihni bakımdan sağlıklı, fikri yetenek noktasında önemli bir potansiyele sahip, sağlık ve eğitim koşullarının pozitif bir seyirde olmasına bağlıdır. Nüfustaki bu olumluluk haline devamlılık kazandıran ve nüfusun kalitesinin iyileştirilmesinde etkili olan, okuryazarlık, iş deneyimi, eğitim derecesi ve mesleki bilgi ile ekonomik refah düzeyi arasında yoğun bir ilişkinin olduğu varsayılmaktadır. Bir diğer ifadeyle niteliksel ve niceliksel olarak olumlu özellikler taşıyan bir ülke nüfusunun ekonomik koşullar ve refah düzeyi bakımından da iyi olduğu kabul edilmektedir (Oktay, 2013/2014: 33-36). Bu nüfus politikası diğer iki nüfus politikasıyla kıyaslandığında çok az uygulanmakla birlikte nüfus azaltıcı politikada kısmende olsa nüfusun iyileştirilmesiyle ilgili bir kaygının olduğu söylenebilir.

3. Erken Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikası ve Dayanakları: "On Yılda 15 Milyon Genç..."

Cumhuriyet, ulus-devlet temelinde kulluktan yurttaşlığa geçişi amaçlayan bir siyasi yapı olarak şekillendi. Bu siyasi yapı, daha öncesinde deneyimlenmemiş yeni bir ideolojik yaklaşımı da beraberinde getirmiştir. Erken Cumhuriyet dönemindeki nüfus politikaları da bu yeni ideolojik yaklaşımın bir uzantısı olarak yeni bir forma girmektedir. Bu açıdan Erken Cumhuriyet dönemindeki nüfus ile ilgili politikalar genel anlamda, önemli bir ideolojik değişimin yansımaları olarak görülebilir. Yeni kurulmuş Türkiye için hedeflenen coğrafi büyüklük değil, belirli sınırlar içerisinde ve bir etnisiteyi merkeze alan nüfusun çoğaltılmasıydı. Nitekim Akşit'e göre belli bir etnik nüfusu amaçlamakla bu nüfusun artışını sağlamayı amaçlamak benzer milliyetçi anlayışa işaret etmektedir (Akşit,2010: 181). Arı'ya göre ise yaşamın birçok alanına kolaylıkla müdahil olan ulusçuluk, nüfus politikası için de etkin bir role sahip olmuştur. Toplumsal koşullar nüfusun artışı, azalışı ve niteliği üzerinde etkiye sahip olduğu gibi benimsenen ulusal politika da önemli bir belirleyici olmaktadır. Ulus-devletler çıkarları gereği benimsediği nüfus politikasından kolaylıkla vazgeçip farklı bir nüfus politikasını tercih edebilmektedir. Bu türden yaklaşımların da etkisiyle nüfus politikaları düz bir çizgide olmayıp değişen beklentilere, şartlara göre yeniden şekillenebilmektedir.

Değişen toplumsal koşullara bağlı olarak nüfus politikasıyla ilgili alınacak önlemler ve gerçekleştirilecek düzenlemeler dönüşerek yeni bir içerik kazanmaktadır (Arı, 2012/2016). Erken Cumhuriyet döneminin nüfus politikası, ulus-devlet ve ulus kimliğinin inşa edilmesi ile yakından ilişkilidir. Çavdar'a göre Cumhuriyetin nüfus sorunu hem nicel hem de nitel açılardan değişik yönlerde sahiptir. Bundan ötürüdür ki, bir yanda nicel artışını teşvik eden tedbirler alınırken bir yandan da nüfus varlığının nitel bileşimlerini değiştirme amacıyla çeşitli politikalara başvurulmuştur (1985: 1561). Aslan'ın belirttiği üzere ulus kimlik inşasında; arzu edilen toplum yapısının belli bir dil, din, etnik vb. nitelikler etrafında toplanmasıdır. Bu potansiyellerle oluşmuş/oluşturulmuş ulus kimliğine uyumlu görülmemeyen nüfus grupları devlet erkinin desteğiyle bazen ayıklanarak ulusun dışında tutulması bazen de ulusa dâhil olacak şekilde dağıtılması izlenen nüfus politikalarındandır(Aslan, 2010: 374).

Siyasal sınırları Lozan Antlaşması ile netleşen ülke topraklarının *Türk* çocuklar tarafından işlenmesi, *Türklük* kimliğini özümsemiş bir Türk nüfusunun toplumu oluşturması ve bu nüfusun ülkenin gelişmesinde ve geleceğinde etkili olması yeni ulus-devletin yöneticilerinin temel beklentileriydi (Arı, 1992: 410). Mustafa Kemal, yeni ulus-devlette nüfusla ilgili konuları ulusal politika çerçevesinde ele alan ilk kişidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü toplanma yılı olan 1 Mart 1922'de yaptığı açılış konuşmasında şu sözleri sarf etmektedir: "Sihhiye ve muaveneti içtimaiye hususatında takibettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin muhafaza ve takviyesi, vefiyatın tenkisi, nüfusun tezyidi, emrazı içtimaiye ve sâriyenin gayri müessir bir hale ifrağı, bu suretle milletin dinç ve saye kabiliyettar bir halde sahih-ül beden olarak yetiştirilmesi..."[sic] (Oktay, 2013/2014: 36).

Mustafa Kemal bu konuşmasında, ölüm oranlarını düşürmek, doğum oranlarını yükseltmek amacıyla sağlık ve sosyal yardım alanında gerçekleşen politikaları önemseydiğini belirtmiştir. Böylelikle idealize edilen sağlıklı, üretken bir nüfusa kavuşulacağını söylemesi, erken Cumhuriyet döneminde pronatalist politikaların uygulanmak istendiği açıkça anlaşılmaktadır. Bu dönemde nüfus meselesiyle ilgili konuların yeni yönetimin odağında olduğunu, 1 Mart 1923 tarihinde TBMM'nin dördüncü toplanma yılı açılış konuşmasını yapan Mustafa Kemal'in ifadelerinden de anlamak mümkündür: "Efendiler, nüfus meselesi bir memleketin en mühim mesaili hayatiesindedir." (Güriz, 1975: 42)

Mustafa Kemal, 1924'te meclisin ikinci toplanma yılı açılışındaki konuşmasında yine salgın hastalıklara karşı savaşmayı, ölümleri azaltmayı, nüfusu çoğaltmayı faydalı ve öyle ki zorunlu gördüğünü ifade etmektedir. Bu konuşma, özellikle sıtmaya karşı ciddi önlemlerin alınmasına öncelik tanındığını ortaya koymuştur (Güriz, 1975: 43). Nüfusun arttırılmasına dönük benzer söylemlerin, daha sonraki yıllarda yapılan meclis konuşmalarıyla tekrarlanarak devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu açıdan 1 Kasım 1925 ve 1926 tarihlerinde gerçekleşen Türkiye Büyük Millet Meclisi açılış konuşmalarında meseleye özenle eğilen Mustafa Kemal, sıtma ve salgın hastalıklarla mücadelenin toplum sağlığı ve dinamik, üretken, genç bir kuşağın varlığı için kıymetli olduğunun altını çizmiştir (Erdal, 2011: 783-784). Mustafa Kemal, 1920'lerdeki konuşmalarında genel olarak sağlıkla ilgili problemlerin ortadan kalkması, nüfusun çoğaltılması, ölüm oranının düşürülmesi, bireylerin üretime aktif katılım sağlayacak şekilde eğitilmesi doğrultusunda fikirlerini ortaya koymuş ve buna, "Büyük millet olmanın gereği" olarak bakmaktadır (Arı, 2012/2016).

Mustafa Kemal'in yukarıdaki söylemleri, birtakım düzenlemelere ve bazı kurumların kuruluşuna etki etmiştir. Nitekim Erken Cumhuriyet dönemi açısından, nüfus hayati bir önem taşıdığından günümüzde Türkiye İstatistik Kurumu olarak bilinen "Merkezi İstatistik Dairesi" 1926'da kurulmuş ve bir yıl sonra da ilk nüfus sayımı gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, ilk yıllarında sınırları içerisinde yaşayan nüfusu tanımlamayı sağlayacak herhangi bir tutanağa, veriye, sayım sonucuna sahip değildi. Bu dönemde mevcut nüfusun uluslararası beklentileri karşılayacak şekilde sayımı, yeni siyasi yapının nüfus potansiyelinin ölçülüp yorumlanabilmesi için elzem bir durumdu. Yeni ulus-devletin uluslararası arenada ekonomik ve siyasi gücünü nüfus miktarıyla ispatlaması ve ulusallığını kanıtlaması anlamında gerçekleşen bu ilk sayım oldukça önemli görülmektedir. Öyle ki sayımdan sonraki gün, 29 Ekim 1927'de, gazetelerde Cumhuriyet'in kuruluşunun 4. yılı ile birlikte sayımla ilgili haberler de yer almıştır. Bu ilk sayımın Cumhuriyet Bayramı ile aynı güne tesadüf etmesi ülkede çifte bayram algısı yaratmıştır (Tamer ve Bozbeyoğlu: 2004: 73, 83). Toplam nüfusun 13 milyon 648 bin 270 kişi olarak belirlendiği 1927 nüfus sayımı, (Sertel, 2014: 1031) Türkiye'deki nüfus miktarını ve aynı zamanda Türk olan nüfusun öğrenilmesi amacını güttüğünden ulus kimliği ve devleti inşasının önemli bir parçası olarak ele alabiliriz. Sayımla sadece nüfus miktarı öğrenilmeyecek aynı zamanda elde edilen verilerle nüfusun kaçının "bizden" kaçının "ötekilerden" olduğu netleştirilecekti. Nitekim gerçekleştirilen sayımda; dine, anadile ve uyruğa dikkat çeken sorulara yer verilmektedir. Bu sorular, nüfusun dil, etnik ve dini niteliklerine dair bir veri sunmaktadır (Tamer ve Bozbeyoğlu: 2004: 83). Sayımın 1929 yılı itibarıyla netleşen sonuçlarında bu veriler, aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. 1927 Yılı Nüfus Sayımının Anadil ile ilgili Verileri

Anadiller	Yıl	Miktar
Anadili Türkçe Olanlar	1927	11 milyon 777bin 814 kişi
Anadili Kürtçe Olanların	1927	1 milyon 184 bin 446 kişi
Türkçe Dışında Bir Dili Olanlar	1927	1 milyon 870 bin 465 kişi

Kaynakça: Aytül Tamer ve Alanur Çavlin Bozbeyoğlu, "1927 Nüfus Sayımının Türkiye'de Ulus Devlet İnşasındaki Yeri: Basında Yansımalar", *Nüfusbilim Dergisi*, S26 (2004), s. 83

Erken Cumhuriyet döneminde, başlangıçta nüfusun Müslüman olan bireylerden oluşması, ulus-devlet inşası için birincil önceliktir. Ancak sonraki süreçlerde Müslüman kimliğin yanına etnisiteye çağrışımında bulunan Türklük kimliği eklenmiştir. Böylelikle başlangıçta ulus-devletteki Müslüman olanlar ve olmayanlar ayrımı yerini Müslüman ve Türk olanlar ve olmayanlar ayrımına bırakarak "bizden" "ötekilerden" ayrımı yeni bir boyut kazanmıştır.

Erken Cumhuriyet döneminde nüfus sayımına ve nüfusun artırılmasına ilişkin politikalara, ulusal kimlik inşasına ne kadar çok önem verildiğini dönemin gazete arşivlerinden de gözlenebilmektedir. Bu açıdan dönemin gazetesi Milliyet'in birinci sayfasında Türklük ve vatandaşlık vurgusunun birlikte kullanımı önemsenmesi gereken bir husustur: "Vatandaş! Yarın umumi tahrir-i nüfus günüdür. Kaç kişiyiz? Kaçımız erkek, kaçımız kadın, kaçımız çocuk? Bir tek Türk adedinin paha biçilmez bir servet olduğu bu zamanda Türkiye Cumhuriyeti hudutları dâhilindeki her Türkü bilmek mecburiyetindeyiz. Bu vatan davasında hepimiz üzerimize düşen vazifeyi muhakkak ifa etmeliyiz" (Tamer ve Bozbeyoğlu, 2004: 81). "Milliyet ve Hâkimiyet-i Milliye tarafından 1927 yılında paylaşılan Falih Rıfkı'nın yazısında da benzer bir durum vardır: "Nüfusumuz 14 milyona yakındır; şurası bilhassa şayan-ı dikkattir ki bu yekûnun 12 milyondan fazlası halis Türk'tür. Nüfusumuzun bu hususiyetini daha ilk satırda nazar-ı dikkati celb etmek isteriz."[sic] (Tamer ve Bozbeyoğlu: 2004: 82).

Erken Cumhuriyet döneminde nüfus politikasına ilişkin Cumhuriyet Gazetesi Sahibi ve başyazarı Yunus Nadi'nin dikkat çekici yazılarına rastlanmaktadır. Örneğin Nadi, 11 Şubat 1930 tarihli "*Nüfus Nasıl Çoğaltılır?*" adlı yazısında değerlendirme ve önerilerde bulunur. Nadi'ye göre, "Evvelki sene yapılan ilk umumi tahrir ile Türkiye nüfusunun 14 milyona yakın olduğu anlaşıldı. Fakat buna rağmen ve memleketimizin genişliğine nispetle nüfusumuz azdır. Türkiye en az bunun üç misli nüfusu ferah ferah barındıracak bir ülkedir ve bir memleketin en büyük zenginliği nüfusedir... Bir adam, en aşağı hesap ile hiç olmazsa 6000 çocuk yapabilecek bir mahlûktur. Bütün şeraiti göz önünde tutarak asgarinin asgarisini alırsak, bir çiftin hiç olmazsa 10 çocuk sahibi olacaklarına hükmedebiliriz....İşte asgarinin asgarisi olan bu 10 çocuğu yapmak, yaptırmak ve yaşatmak lazımdır ve işte mes'elenin anahtarı buradadır."[sic] (Nadi, 1930: 1).

Nadi'nin nüfusu çoğaltma önerileri, pozitivist ve modern bir görüntünün altındaki muhafazakârlığı ve irrasyonelliği ortaya koymaktadır. Ayrıca kadın bedeninin kontrolü üzerinden geliştirilen ve de adeta kadını bir doğum makinesi gören yaklaşım bu önerilerine sirayet etmiştir. Nadi'nin yazısında dikkat çeken bir başka ayrıntı ise ülkenin coğrafi genişliği ve buna karşılık gelen bir nüfusa halen sahip olunamadığıdır. Nadi'nin de altını çizdiği bu husus Erken Cumhuriyet döneminin yaygın kanaatlerindedir. Bu bağlamda Erken Cumhuriyet döneminde izlenen nüfus çoğaltma politikalarının bir diğer nedeni olarak ekonomi gösterilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus arttırmaya gereksinim duyduğunun somut bir gerekçesi, işlenmeyen ve zirai üretime uygun toprakların çokluğuuydu. Ülke topraklarının %31'i tarım yapmak için uygun koşullara sahipti. Ancak bu toprakların sadece %15,67'sinde tarımsal faaliyetler yürütülmektedir. Yeni kurulan Türkiye'nin, en kısa zamanda belli bir kalkınma seviyesine erişmiş olması gerekiyordu. Bunun kısa vadede gerçekleşmesi tarımsal üretimde kazanılacak ivmeye bağlıydı. Ancak Türkiye'nin ekonomik koşulları, tarımsal üretimde çeşitli modern araçların ve gereçlerin kullanımına uygun değildi. Tarımda üretimin arttırılmasında son çare boş ve verimli tarım

alanlarının nüfusla şenlendirilmesi (Oktay, 2013/2014: 38). Süreç itibarıyla hem nüfusta hem de ekonomide ulusallaşma gayesinin birbirinden ayrı düştüğü söylenemez. Nüfus çoğaltma politikasının, ekonomideki kalkınma ile ilişkili bir yanının da olduğu söylenebilir. Bir taraftan nüfusun çoğalması için gerekli tedbirler alınırken bir taraftan da ülke ekonomisi için tarım arazisinde kol gücüne ihtiyaç vardır. Erken Cumhuriyet döneminde benimsenen nüfus çoğaltma politikası, Şevket Süreyya Aydemir'in 1932'de yazdığı metinde açıkça ifade edilir: "Bütün medeni kabiliyetleri ihmal edilmiş, ihtiyaçları azaltılmış, adeta medeniyet harici kılınmış 14 milyonluk bu memleket halkını en kısa zamanda hiç değilse iki misline çıkarmazsak, yarının çok nüfuslu ve ileri teknikli milletleri karşısında bekamızı tehlikeye atmış oluruz... Bu ülke, Türk milletinin kalabalıklaşmasını ve çoğalmasını bekliyor. Hedefimiz ileri teknikli, tok, şen ve kalabalık bir Türk milletidir. Çok nüfus, tok nüfus, şen ve zengin nüfus, ileri, teknikli, kalabalık bir Türk milleti..." (Şevket Süreyya Aydemir'dan Aktaran : Arı, 1992: 416).

Aydemir'in söylemi, Erken Cumhuriyet döneminin nüfus politikasının genelgeçer beklentilerindedir. Bu dönemdeki bilimsel çalışmalarda da bu dönem, nüfusun çoğaltılmasını onaylayan yazılar göze çarpmaktadır. 1930 yılında L.Rabinowcz'in yazdığı, "Nüfus Meselesi: Nüfus İlimi, Nüfus Tarihi ve Nüfus Harekâtı" kitabında "Türkiye için Nüfus Meselesinin Ehemmiyeti" başlığıyla yer alan kitabın çevirmeni Alaettin Cemil, yazıda Türkiye'nin bağımsızlığının ve geleceğinin teminatı olarak nüfusun artmasının şart olduğuna vurgu yapmaktadır. Nüfusta yaşanacak kıtlığın ülkeyi savunmasız bırakacağını ve ülkenin istikbalini tehlikeye düşüreceğini belirterek dönemin nüfus politikasının portresini vermektedir (Tamer ve Bozbeyoğlu: 2004: 83). Tunçay, dönemin başka bir yapıtında nüfus meselesini ülkenin savunmasıyla özdeş tutan bakış açısını: Ülkeyi savunmanın yolunu; üretimin artırılmasından, israfın önlenmesinden, yerli üretimin pazarda rekabet edilebilirliğinden ve nüfusun iyi koşullarda yaşamasından geçtiğini paylaşmaktadır (Tunçay, 1999: 191).

Ulus-devlet modelini pekiştirmek amacıyla yürütülen nüfus arttırma politikasında, İtalya'nın benimsediği nüfus politikasının etkileri gözlenmektedir. 1931'de Roma kentinde gerçekleştirilen Uluslararası Nüfus Kongresi'nde, Prof. Gactano Zingali "Nüfusun Kemiyet ve Keyfiyetçe İnkişafı için İtalya'da alınan Tedbirler" başlığını taşıyan çalışmasını sunmuştur. Gactano Zingali'nin, sunmuş olduğu bu eser bir yıl sonra İstatistik Umum Müdürlüğüne Türkçeye çevrilmiştir. Çevrilen bu kaynakta Mussolini'nin önemsettiği nüfus çoğaltma politikası, "azami doğum ve asgari ölüm" şeklinde özetlenerek formüle edilmiştir. Doğumların yüksek oranlarda olabilmesi için evliliğin özendirilmesi ve korunması, doğum için olumsuz fikirleri savunan teorilerin yok sayılması ve özellikle doğum oranını düşüren eylemlerin yasağı istenmektedir (Özberk, 2003: 74).

Erken Cumhuriyet dönemindeki nüfusla ilgili tüm bu çabaların altında yatan, Müslüman ve Türklük kimliğini içine sindirmiş ve benimsemiş homojen bireylerden oluşan ulusal-devletin ve kimliğin inşasıdır. Böyle bir ulus devlet politikasının inşasında, nüfusun niceliği ve de niteliği oldukça önemli olduğundan, bu konuda birtakım düzenlemelere gidilmiştir.

4. Erken Cumhuriyet Dönemi Nüfus Artışını Destekleyici Düzenlemeler

Erken Cumhuriyet döneminde benimsenen nüfus çoğaltma politikasının bir sonucu olarak yaşamı tüm yönleriyle etkileyecek çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Yapılan düzenlemede iki şeye dikkat edilmektedir. Bunlardan ilki nüfusun doğal yollarla artırılmasıdır. Sağlık hizmetlerine verilen önemin artması, bilhassa anne ve çocuk sağlığına özenle yaklaşılması, çocuk sahibi olmanın teşvik edilmesi gibi çabalar, sağlık, hukuk alanında ve idari, siyasi alanda ihtiyaç duyulan bazı düzenlemeler nüfusun doğal yollarla artırılmasını desteklemektedir. Bir diğeri ise dış göçlerin özendirilmesi ile ülke nüfusunun çoğaltılmasıdır. Bu yolla ulus-devletin siyasal sınırları dışında kalan Türk nüfusu, Türkiye'ye getirilmeye çalışılmıştır. Belirlenen çerçevedeki düzenlemelerle nüfus politikası, zamanla yasal bir zemin kazanarak uzun erimli bir etki yaratmaktadır. Böylece yasalarla sistematize edilen nüfus çoğaltma politikası, toplumdaki her birey üzerinde bir yaptırım gücüne kavuşmuştur.

Erken Cumhuriyet döneminde nüfusu çoğaltmaya dönük yaklaşımlara, parti programlarında da önemli bir yer ayrılmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın programına yansıyan fikirler, dönemin nüfus politikasını büyük ölçüde etkilemektedir. Fırka'nın 1931'de onaylanan programında, nüfusu arttırmak için evliliğin teşviki, ailenin önemi, yetişkin ve çocuklarda zayıfta sebebiyet veren hastalıklarla mücadele üzerinde durulmaktadır (*CHP Parti Programı, 1931*). Aynı şekilde 1935'teki Parti Programında da Türk toplumsal hayatının temeli görülen aile için nüfusun artırılması ve yeni nesillerin sağlıklı olması konu edinilmiştir (*CHP Parti Programı, 1935*).

Erken Cumhuriyet döneminde TBMM'ye sunulan Bekârlardan Vergi Alınması Teklifleri (1920, 1921, 1929,1932, 1940 ve 1944 yıllarında), ülke nüfusunun arttırılmasıyla ilgili çabayı göstermektedir. Birinci ve ikinci teklifin I. maddesi uyarınca ülke sınırlarında yer alan herkes için evlilik en erken 18 ve en geç 25 yaş olarak belirlenmektedir. 25 yaşında olup evlenmemiş olanlardan bekârlık vergisi tahsil edilecektir. Bekârlardan vergi alınması gerektiği konusunda meclise teklif verenlerden biri olan Yozgat Milletvekili Süleyman Sırrı, sunduğu bu tekliften beklentilerini şöyle açıklamaktadır: "Çok çocuklu fakir ailelere yardımda bulunmak için bekârlardan vergi alınmasını teklif ettim. Teklifim bekârları evlenmeğe mecbur etmek değil sadece onları evlenmeğe teşvik ve çok çocuklu ailelere belli ölçülerde de olsa destek sağlamak içindir." (Akşit, 2010: 39). Sunulan bu kanun teklifi, meclisten kamuoyuna taşınarak uzunca bir süre basının gündeminde kalmıştır. Yunus Nadi "*Bekârlık Vergisi Aslında Nüfus Meselesidir*" adlı yazısında bekârlara vergi konulu teklife ilişkin olarak, bekârlara vergi konulmakla beraber evlenenlere mükâfat da vaat edilebilirdi, demektedir (Nadi, 1932: 1). Bekârlık vergisiyle ilgili tartışmalar kamuoyu gündemini meşgul ediyorken evlilikte yeni düzenlemelere gidilmektedir.

1926 yılında çıkarılan 861 sayılı yasa ile evlilik için başlangıç yaşı erkeklerde 18, kadınlarda 17 olarak belirlenmiştir (Aslan, 2021). Fakat sonraki süreçlerde evlilikle ilgili belirlenen yaş sınırı, 1938 yılının 15 Haziran'ında gerçekleştirilen TBMM oturumunda, Türk Medeni Kanunu'nun 88. Maddesinde yapılan değişiklikle erkeklerde 17, kadınlarda 15 olmuştur (Semiz, 2010: 450-451). Evlilikleri teşvik eden ve kolaylaştıran bir başka düzenleme ise 1938'da çıkarılan 3686 sayılı yasa ile gerçekleştirilmiştir. Bu yasa ile birlikte evlenecek kişilerin gerekli belgeleri, evrakları belediyelere, köylere herhangi bir ücret ödemededen bırakması ve her türlü harç, vergiden muaf olması sağlanmıştır (Aslan, 2021).

Erken Cumhuriyet döneminde, evliliğe dair yapılan düzenlemelerin ayrıntılı bir dökümü yapıldıktan sonra, tekrar 1926 yılında nüfus artırımını baskılayan bazı düzenlemelere değinmek konu başlığımız için faydalı olacaktır. Bu düzenlemelerden önemli olanlardan biri, İtalyan Ceza Kanunu'ndan faydalanarak düzenlenen Türk Ceza Yasası'nda, bilinçli olarak düşük yapma suç kapsamında değerlendirilmektedir. Bu durumu suç olarak düzenleyen madde, 1926 tarihli Kanun'da Kasten Çocuk Düşürmek ve Düşürtmek başlığı altındadır (Oktay, 2013/2014: 38).

Erken Cumhuriyet döneminde, nüfus artırma politikası kapsamında çocuk düşürmeyle ilgili sahip olunan tutumun tamamlayıcısı niteliğindeki bir hamle ise 29 Mayıs 1926'daki 861 sayılı kanun ile gelmektedir. Bu kanun; ölüm, doğum ve boşanma gibi olayların zamanında kaydının yapılmamasına ve bu olayların muhatabı kimselere verilen cezanın affı ile ilgilidir. Bahsi geçen kanun, 9 Mart 1933'te evlilik dışı doğan çocuklarla ilgili verilen bir kanun teklifi ile bir yıl içinde 2576 sayılı Gizli Nüfusların Yazımı Hakkında Kanun şeklinde düzenlenmektedir (Semiz, 2010: 435).

1932'de bir nüfus komisyonu kurulmaktadır. Bu komisyonda nüfus ilgili meseleler ele alınıp tartışılmakta ve sorunlara dair çözümler üretilmektedir. Komisyon, 1934'te bir rapor yayınlamaktadır. Burada nüfusun çoğaltılması için alınması gereken tedbirlerden ve yapılacak şeylerden bahsedilmektedir. Rapordan çıkan bir başka sonuç ise genişçe bir coğrafyaya sahip olunmasına karşın mevcut nüfusun bunun için yeterli olmadığıdır. Bu yüzden nüfusun acilen çoğaltılması önerilmektedir. Türklerin üstün doğurma kabiliyetine sahip olduğu ve bunun devamlılığı için yasaların belirlediği önlemlere uyulmasının önemine değinilmektedir (Arı, 2012/2016). 1936'da kasten çocuk düşürmek ve düşürtmeyi suç olarak kabul eden 1926 tarihli yasada cezai artırıma gidilerek yeniden düzenlenmektedir. Ayrıca ilgili kanun, altında yer aldığı

başlık olan *Kasden Çocuk Düşürmek ve Düşürtmek Cürümleri* yapılan düzenleme ile birlikte *İrkin Tümlüğü ve Sağlığı Aleyhine Cürümler* olarak değiştirilmiştir. Böylelikle 1936 yılında düzenlenen 3038 sayılı yasa ile *İrkin Tümlüğü ve Sağlığı Aleyhine Cürümleri*³ kapsamında çocuk düşürmek topyekûn toplum aleyhine işlenen bir suç olarak görülmektedir (Oktay, 2013/2014: 38-39). 1 Mart 1926'da kabul edilen 765 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 468. Maddesine ilişkin olarak, kendisinin kullandığı ya da başkasının kullanımına izin verdiği ilaç ve aletlerle çocuk düşüren kadına altı ay ve üç sene arasında değişen hapis cezası verilmektedir. Bu cezai yaptırım, gebeliği on haftayı geçmiş kadının bilinçli bir şekilde gebeliğini sonlandırmasıyla en az bir ve en çok dört yıl olmak üzere hapis cezası alabileceği, 2827 sayılı Nüfus Planlaması ve Hakkında Kanun ile tekrardan düzenlenmektedir (Oktay, 2013/2014: 42).

Bu dönemde nüfus artışı için uygulanan politikaların önemli olduğu ancak durumun sadece doğumun gerçekleşmesinden ibaret olmadığı, doğan çocukların yaşatılmasının da ayrı bir önem arz ettiğini teyit eden ifadelerle sıklıkla denk gelmektedir. Yunus Nadi, 1931 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde "Türkiye'nin En Büyük Meselesi" başlığını taşıyan yazısında şunları dile getirmektedir: "Bu mesele milletin umumi sıhhat ve selameti meselesi ve onun için de tahsisen çocuk ölümlerinin önüne geçmek meselesidir. Bu mesele kati suretle halledilmiş olmadıkça bu memlekette emniyetli bir istikbal tasavvuru imkânı yoktur. 762,736 kilometre murabbalık arazisi ile hala çok geniş Türkiye'nin nüfusu pek azdır ve bu memleketin en zayıf noktası da burasıdır."[sic] (Nadi, 1931: 1).

Benzer bir söylemi bir yıl sonra Büyük Millet Meclisi Reisi A. Kazım kamuoyuyla paylaşmaktadır. Ona göre; "Çocuk meselesi bizim için hayat meselesidir, Türkiye'nin varlığını korumak maddi ve manevi kuvvetlerini çoğaltmak, ancak çocuk meselesine layık olduğu derecede ehemmiyet vermekle mümkündür... Nüfusun artması için içtimai ve fenni tedbirler çoğaltmanın doğan çocukların sıhhat ve hayatlarını korumanın iktiza ettiği aşikârdır."[sic] (*Cumhuriyet Gazetesi*, 1932).

4 Ağustos 1933 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde de Yunus Nadi'nin ve Büyük Millet Meclisi Reisi A. Kazım'ın ifadelerini destekleyen, "Çocuk Bakımı" ile ilgili yeni bir eserin tanıtımına yer verilmektedir. Bu tanıtım haberine göre, "Doktor Mazhar Bey, Mersin'de faydalı bir neşriyat hizmetine girişmiştir: Çocuk bakımıyla ilgili hazırlanan mecmua, her ayın birinci ve on beşinci günleri yayınlanmaktadır. Bu mecmuanın amacı, çocukların sağlığını korumayı destekleyecek bilgiler paylaşmaktır. Çünkü ihmalin, bilgisizliğin ve nüfusun artmasına karşı gösterilen duyarsızlığın her yıl yüz binlerce çocuğun ölümüne sebebiyet verdiği düşünülmektedir."[sic] (*Cumhuriyet Gazetesi*, 1933).

Yazılı basının bir müddet üzerine eğildiği çocuk sağlığı konusu, dönemin yönetimi tarafından gerçekleştirilen birtakım yasal düzenlemelerle desteklenmiştir. Bulaşıcı hastalıklar, beslenme yetersizliği ve en çok öldüren hastalıklarla ilgili önlemler alınarak çocuk, bebek, yetişkin ölümlerinin önüne geçilmek istenmiştir. 1924'teki Köy Kanunu, çevre ve halk sağlığı konusunda ciddi önlemlerin alınmasını, kırsal alandaki nüfusa dair sistemli bir şekilde kayıtların yapılmasını ve salgın hastalıklarla mücadele edilmesini şart koşmaktadır (Arı, 2012/2016). 1929 ve 1930'da düzenlenen Yerel Yönetimler ve Belediyeler Kanunları kapsamında yerel idareye çeşitli sorumluluklar verilmiştir. Bu sorumluluklar, toplumun sağlık sorunlarının çözülmesi için gerekli inisiyatifin alması, çocuk ve anne sağlığı için hizmet kapasitesine sahip hastanelerin teşvik edilmesi, buralarda verilecek hizmetin herhangi bir bedel ödenmeden yapılması ve bilhassa maddi yoksunluğa sahip olanlara (herhangi bir ücret alınmadan) ihtiyaç duydukları ilaçların tedarik edilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Erken Cumhuriyet döneminde nüfus çoğaltma politikası yaşamın birçok alanında etkin bir biçimde yürütülmektedir. Yerel halk arasında Yol Vergisi olarak bilinen 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanunununun 12 Haziran 1929'daki kabulüyle birlikte kanununun 9. Maddesine göre; 18

³ 1923 Hükümet Programı nüfus-ırk vurgusu "Birçok yerlerde öyle bataklıklar, vardır ki, masraf edilip kurutulsa civar ahali için aynı feyiz ve bereket olacaktır. Hâlbuki bu halleriyle ırkımızın sıhhatine ve nüfusumuzun tezayüdüne düşman olan mikropların yatağıdır." IV. İcra Vekilleri Heyetinin Programı, 5 Eylül 1339 (1923).

yaşındaki her erkek 60 yaşına kadar devletin belirttiği bir yol işinde yılın on günü çalışmak zorundadır. Ancak en az beş çocuğu olanlar bir istisna yaşayarak bu yol vergisinden muaf tutulmaktadır (Semiz, 2010: 433). 1930'da onaylanan 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, nüfus çoğaltma politikasını savunduğunu gösteren birçok karara imza atmaktadır. Bu kararlardan biri, Sağlık Bakanlığı'na doğumları teşvik edici bir rolün verilmiş olmasıdır. Bu kanun neticesinde altı ve üzeri çocuğu olan kadınlara para verilmesi veyahut da madalya takılması öngörülmüştür. Nüfus arttırmayı destekleyici düzenlemelere paralel bir uygulama ise kontraseptiflerin alım ve satımının yasaklanmasıdır (Bozkurt, 2011: 67). Bu kanun dâhilinde evlenmeden önce çiftler, yumuşak şankra, bel soğukluğu, frengi vb. sağlık sorunlarından herhangi birini taşıyıp taşımadığını raporlayan bir sağlık taramasından geçmeleri zorunludur. Sağlık taramasının sonucunda bu hastalıklarla ilgili bir tespitin yapılmış olması çiftlerin evlenmeleri önünde bir engeldir (Aslan, 2021). Görüldüğü üzere nüfus çoğaltma politikaları, sağlık alanındaki çeşitli düzenlemelerle de sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Sağlık alanındaki düzenlemelerin ardından, 1938'de kimi yasalarda bazı düzenlemelere gidilmektedir. Yapılan yeni düzenlemelerle çocuk sayısı nispeten fazla olan ailelere toprak tahsisatında kolaylık, kaynak aktarımında çocuk sayısının belirleyici ve çocukların vergiden muaf olması sağlanmıştır. Bu düzenlemelerin devamı niteliğinde 1944 ve 1949'da yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu doğrultuda, 1944'te kamuda çalışan bireylere çocuk yardımı adı altında belli bir bütçe ayrılmıştır. 1949'da ise çocuk sayısına bağlı olarak gelir vergisinde muafiyete gidilmiştir. Nüfus artırma politikası, yurt dışından gelecek göçlere yapılacak teşviklerle devam etmiştir (Oktay, 2013/2014: 39). Yunus Nadi, 14 Nisan 1930'daki İskân Siyaseti adlı yazısında, Başbakan İnönü'nün nüfus meselesiyle iştigal etmesinin zamanının iyiden iyiye geldiğini belirtiyor. Ona göre memleketimizde nüfus artırmanın iki yolu vardır. 1. Dâhilde vefiyatı azaltmak, 2. Hariçten yeni nüfus getirmek. Bu iki seçeneğe ek olarak memleketimizden nüfus çıkmasına meydan vermemektir, diyor. Nadi'nin özellikle hariçten nüfus getirilmesi gerektiğini vurgulayan yazısında; "...Yakın ve uzak yerlerden Türkiye'ye henüz kolaylıkla birkaç milyon nüfus ilave olunmak imkânı vardır. Ancak bunların celp ve iskânlarında şimdiye kadar olan muhaceret şekillerinin hiçbiri maksadı kâfi gelmez. Hariçten gelecek yeni nüfusun oturacakları yer evvelden derpiş olunmak lazımdır. Bunlar gelince ikamet edecekleri haneler hemen hemen hazır olmalı ve kendileri derhal istihsal unsuru olabilecek surette çalışmaya geçebilmelilerdir." [sic] (Cumhuriyet Gazetesi).

Nüfusun dış göçler yoluyla artırılması meselesi, CHP'nin 1935'teki Dördüncü Büyük Kurultayı'nda konuşan İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın ifadelerine de yansımaktadır. Kaya, meseleye dair şöyle ifadeler kullanmıştı: "Bir memleket için en büyük servet ve en büyük kuvvet nüfustur. En büyük felakat de, nüfus kıtlığına uğramaktır. Bizim memleketimizde nüfus durumu, bugün muhtelif sebepler dolayısıyla layık olduğu ve lazım geldiği derecede değildir." [sic] "Nüfusu arttırma konusunda bizim bir diğer membamız da göçmenlerdir. Memleket haricinde son zamanlarda bırakılan Türk unsurları gerek ana vatana iltihak etmek ve gerek bu memleketin sınırları içinde bir meslek tutarak yaşamak için memleketimize gelmek arzusunu göstermektedirler. Bunların miktarı toplu olarak 1 milyon 200 bin kadardır." [sic] (C.H.P Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 9-16 Mayıs 1935: 143).

Göçlerle nüfusu arttırma çabası, 1923-37 tarihleri arasında gerçekleştirilen Nüfus Mübadelesi gibi birtakım olaylarla Türkiye'ye 219.799 aile 877.209 kişi göç etmiştir (Oktay, 2013/2014: 40). Göçler genel olarak 1923-1947 yılları arasında gerçekleşmekle birlikte göçlerin %90 gibi büyük bir oranı 1923-1939 yılları arasında yapılmaktadır (Aksoy, 2016: 43). "Nüfus Meselesi Karşısında Türkiye" başlıklı yazısında Yaşar Nabi Nayır, "Balkanlardan memleketimize bir buçuk milyona yakın vatandaş getirmek mümkündür. Bu insanlar hele süratle çoğalan bir ırka mensup olunca, nüfusa ihtiyacı olan bir memleket için büyük bir nimettir." (Akt: Erdal, 2011: 786-787) ifadeleriyle söz konusu politikanın ulusal bir anlayışla gerçekleştirilebileceğinin altını çizmektedir. Böylelikle siyasi sınırlardaki nüfusun artışı için iç politika hamleleriyle oluşacak nüfus miktarının çok daha fazlasının ulusal sınırın dışında ve kötü koşullarda yaşayanların göçünün teşvikiyle edinileceği savunulmuştur.

1934 İskân Yasası, taşıdığı ideolojik yargılarla göç eden nüfusun miktarı ve demografik özellikleri üzerine eğilmeyi önemsemıştır. Yasa kendi içinde bir güvenlik endişesi taşıyor görünse de yurt dışından ülkeye göç edecek nüfusun özelliklerini belirlerken milli bir karaktere büründüğü söylenebilir (Arı, 2012/2016). 1935 Parti Programında "Göçmenler" ile ilgili başlıkta şunlar ifade edilmektedir: "Nüfusu arttırma prensibimizi taplarken, yurt dışında gelecek Türklere imkân olan her yardımı ve kolaylığı göstereceğiz." [sic] (CHP Parti Programı, 1935).

Erken Cumhuriyet döneminin nüfus artırma politikasının, Gizli Nüfusların Yazımı, Umumî Hıfzıssıhha Kanunu, Evlilik Dışı Doğan Çocukların Kayıt ve Tescili, Yol Vergisi, Gelir Vergisi, Yurt Dışından Gelecek Nüfusun Kaydı gibi yasal düzenlemelerle genel bir şablonunun oluşturulduğunu söyleyebiliriz (Semiz, 2010: 433). Dolayısıyla bu dönemde yapılan tüm düzenlemeler, uygulamalar ve girişimlerle gerçekleştirilmek istenen ulus-devletin inşasıdır. Yeni devletin ulus kimliğinin inşası için uygulanan nüfus çoğaltma politikası bu sebeptendir ki çok yönlü ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Erken Cumhuriyet döneminin çok yönlü ve sistematik bir şekilde işleyen nüfus artırma politikasının, bir sonucu olarak elbette ki nüfusta gözlenen bir artış olmaktadır. Aşağıda tablo 2'de yer alan veriler incelendiğinde de bu kanaatin somut bir değerlendirmesine ulaşılmaktadır.

Tablo 2. Yıllara Göre Türkiye Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Oranı

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Yıllık Artış (%)
1927	13.648.270	----
1935	16.158.018	21.10
1940	17.820.950	17.0
1945	18.790.174	10.59
1950	20.947.188	21.73
1955	24.064.763	27.75

Kaynakça: TÜİK. (2013). İstatistik Göstergeler (1923-2012). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Erken Cumhuriyet döneminde benimsenen nüfus artırıcı politikaların Tablo 2'nin sunduğu veriler ışığında önemli ölçüde karşılık bulduğu söylenebilir. Öyle ki ilerleyen süreçlerde nüfus artışını önleyici politikalar gündeme alınmaktadır.

Türkiye'nin ulus-devlet modelinin ve ulus kimliğinin inşasında önemli bir yer tutan Erken Cumhuriyet döneminde sistematik bir şekilde yürütülen nüfus çoğaltıcı politikalar değişen koşullara ve beklentilere göre zamanla değişmektedir. Bu bakımdan Erken Cumhuriyet döneminde izlenen nüfus çoğaltma politikası, 1960'larla birlikte değişmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren nüfus artışının azaltılması ya da dengelenmesi için birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerden biri de aile planlama politikalarıdır. 2000'lere kadar devam eden bu nüfus politikası, AKP iktidarı ile birlikte değişmeye başlamıştır. AKP iktidarında yeniden nüfusun çoğaltılması politikası benimsenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmada, ulus-devletlerin kimlik inşa sürecinde önemli bir araç olarak kullandıkları nüfus politikaları, Türkiye'nin Erken Cumhuriyet dönemi özelinde ele alınmıştır. Bu dönemde sahip olunan tarihsel, sosyolojik, ekonomik ve siyasal koşullar itibarıyla nüfus artırıcı politikalar uygulanmıştır. Erken Cumhuriyet döneminde nüfusun çoğaltılması meselesi, Türkiye'nin ulus inşa sürecinin merkezinde yer alan, çok boyutlu ve stratejik bir konu olmuştur. Bu dönemde

benimsenen nüfus politikaları, Cumhuriyet'in ideolojik temelleriyle uyumlu bir şekilde ulusal kimlik inşası, ekonomik kalkınma ve toplumsal dönüşüm hedefleriyle yakından ilişkilidir. Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte yürütülen bu politikalar; genç ve dinamik bir nüfus yapısına ulaşmayı amaçlamış, bu doğrultuda çeşitli sosyal ve ekonomik tedbirler alınmıştır. Bu dönemdeki nüfus politikalarının temel unsurları arasında sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, kadın ve çocuk sağlığının korunması, doğum oranlarını artırmaya yönelik teşvikler ve göçmen kabulü gibi uygulamalar bulunmaktadır. Bebek ve çocuk ölümlerini azaltmaya yönelik sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve kadınların doğurganlık oranlarını arttırmak için geliştirilen çeşitli teşvik mekanizmaları atılan önemli adımlar olmuştur. Nüfusun çoğaltılmasına dair uygulamalar ve düzenlemeler dâhildeki nüfusa dönük olduğu gibi hariçteki nüfusun da ülke sınırlarına göçünü teşvik edecek niteliktedir.

Erken Cumhuriyet döneminde nüfusun çoğaltılması meselesi, ekonomik kalkınma ve ulusal güvenlik açısından da ele alınmıştır. Nüfusun artışına yönelik politikalar, Cumhuriyet'in kalkınma talepleriyle ilintilendirilmiştir. Artan nüfus, ekonomik büyümeyi destekleyecek iş gücü ve tüketim kapasitesi sağlarken aynı zamanda ülkenin savunma kapasitesini de güçlendireceği kanaati vardır. Bu bağlamda nüfus artışı ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişki, dönemin iktisadi ve sosyal politikalarının merkezinde yer almış ve dönemin siyasi reflekslerinden bağımsız değildir. Nitekim Erken dönem Cumhuriyet için; savaşımlardan çıkmış yeni kurulan ve nüfusa göre çokça boş tarım arazisi olan bir devlet söylemi geliştirilmiştir. Yeni kurulan Türkiye bekası için çokça nüfusa ihtiyaç vardır. Çünkü nüfus artıktıkça tarım arazileri işlenecektir. Bu da şen, tok ve ileri teknolojileri kullanabilecek güçlü bir Türkiye olarak görülmektedir. Erken Cumhuriyet döneminde elbette ki, işlenecek tarım arazisinin nüfusa kıyasla çok olduğu söylenebilir. Ancak 1912 Tarım Sayımı verilerine göre imparatorluktan Cumhuriyete toprakların % 65'nin % 5 nüfusun elinde olduğu bir miras aktarıldığı dikkate alındığında (Köymen, 2008:107) şen, tok ve zengin olacak olan çoğalacak nüfus değil; bu toprakları elinde bulunduran nüfus olacaktır. Dolayısıyla Erken Cumhuriyet döneminde; yaşamın tüm alanlarına sirayet eden nüfus artırma politikaları, sayısal bir değere ulaşmak gibi dar bir anlama karşılık gelmekten ziyade siyasal, toplumsal dönüşümün getirdiği ulusal kimlik inşa sürecinin bir aracı olarak görülmüştür. Cumhuriyet'in temel değerleri ve beklentileriyle şekillenen bu politikalar, uzun vadede Türkiye'nin demografik yapısının, ekonomik ve sosyal dokusunun şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.

Çalışmanın tümüne yayılmış olan söylem ve içerik analizleri de Erken Cumhuriyet dönemi örneğinde görüldüğü üzere ulus-devletlerde uygulanan nüfus politikalarının arkasındaki temel güdü, sadece nüfusun niceliksel olarak artması değil aynı zamanda bu artışın belirli bir etnik ve milli karaktere sahip homojen bir ulusal kimlik yaratmasıyla da ilgilenmektedir. Belli siyasal çıkar beklentileriyle yürütülen nüfus politikaları, dönemin benimsenen rejimine sürerklilik ve kalıcılık kazandırmanın bir beyanı olduğu söylenebilir. Değişen zaman, koşul ve beklentilere rağmen ulus-devletlerde nüfus politikalarının özellikle de nüfus artııcı politikaların güncelliğini korumasında benzer saik ile hareket edilmesinin etkisi vardır. Aradan geçen bir asır, Erken Cumhuriyet döneminin nüfus artırıcı politikalarına çağrışım yapan "En az üç çocuk" söylemini farklı siyasal dinamiklere sahip AKP iktidarı döneminde de duymak şaşırtıcı olmadığı gibi herhangi bir çelişkiye de mahal vermemektedir.

Erken Cumhuriyet döneminin ulusu ve ulus-devleti inşa etme amacını güden nüfus artııcı politikasının değişen koşullara ve aradan geçen uzunca bir süreden sonra AKP dönemiyle birlikte yineden gündeme gelmesi kendi içinde birçok soruyu barındırmaktadır. Farklı ideolojik temsilleri olan bu dönemlerin aynı nüfus politikasında birleşmeleri sanılanın aksine bitmeyen bir ulus kimlik inşasının mı yoksa daha çok güncel geçerliliği olan siyasal, ekonomik ve kültürel faktörlerin etkili olduğu bir toplum mühendisliğinin mi sonucudur? Bu sorular, konuyla ilgili yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğuna da işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, E. (2016). 1915–1955 yılları arasında Türkiye'nin nüfus yapısı ve uygulanan nüfus politikaları. *Hacettepe Üniversitesi Türk Araştırma Dergisi*, 24, 27–47.
- Akşit, E. E. (2010). Geç Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde nüfus kontrolü yaklaşımları. *Toplum Bilim*, 117, 179–197.
- Arı, K. (1992). Cumhuriyet dönemi nüfus politikasını belirleyen temel unsurlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8.
- Arı, K. (2012-2016). Cumhuriyet dönemi nüfus politikası. Lozan Mübadilleri Vakfı. Erişim adresi: <http://www.lozanmubadilleri.org.tr/arastirma/cumhuriyet-donemi-nufus-politikasi-doc-dr-kemal-ari/> (Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2023).
- Aslan, Ş. (2010). Millet ve iskân: Çokluktan teklîğe ve hariciden dâhiliye erken Cumhuriyet dönemi deneyimleri. B. Şen & A. E. Doğan (Ed.), *Tarih, sınıflar ve kent* (ss. 373–397). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Başol, K. (1984). *Demografi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Bayat, D. (2010). Gelişmekte olan ülkelerde nüfus sorunu ve Türkiye örneği (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bondarouk, T., & Ruël, H. (2004, Haziran). Discourse analysis: Making complex methodology simple. *Proceedings of the 13th European Conference on Information Systems (ECIS)*. Turku, Finlandiya: ECIS.
- Bozkurt, Ö. K. (2011). Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD, 1994) eylem programının Türkiye'de uygulanan sağlık politikalarına yansımalarının toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenmesi (Yayınlanmış uzmanlık tezi). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- CHP Parti Programı. (1931). Ankara: Ulus Basımevi.
- CHP Parti Programı. (1935). Ankara: Ulus Basımevi.
- CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası. (1935, 9–16 Mayıs). Ankara: Ulus Basımevi.
- Çavdar, T. (1985). Türkiye'de nüfus ve nüfus sorunu. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- "Cumhuriyet'in nüfus politikalarına öykünmek." (2021, 14 Temmuz). *Birgün Gazetesi*.
- "Çocuk meselesi bizim için hayat meselesidir." (1932, 23 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- "Çocuk bakımı." (1933, 4 Ağustos). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Erdal, İ. (2011). Ülkü Mecmuasına göre erken Cumhuriyet dönemi nüfus politikası (1923–1938). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 48, 779–791.
- Frey, R. L., Botan, C. H., Kreps, G., & Friedman, L. (1992). *Interpreting communication research: A case study approach*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Güriz, A. (1971). Türkiye'de siyasi partilerin nüfus politikası konusunda görüşleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(1), 13–40.
- Güriz, A. (1975). *Türkiye'de nüfus politikası ve hukuk düzeni*. Ankara: Türkiye Kalkınma Vakfı Yayınları.
- İcra Vekilleri Heyetinin Programı, 5 Eylül 1339 (1923). (2013). İ. Neziroğlu & T. Yılmaz (Ed.), *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri (24 Nisan 1920–22 Mayıs 1950)* (Cilt 1). Ankara: TBMM Basımevi.
- Köksal, B. (2016). Demografik fırsat penceresinden Türkiye'de istihdam ve işsizlik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43).
- Köymen, O. (2008). *Kapitalizm ve köylülük*. İstanbul: Yordam Yayıncılık.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Nadi, Y. (1930, 11 Şubat). Nüfus nasıl çoğaltılır? *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Nadi, Y. (1930, 14 Nisan). İskân siyaseti. *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Nadi, Y. (1932, 25 Mart). Bekârlık vergisi aslında nüfus meselesidir. *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Nadi, Y. (1931, 4 Nisan). Türkiye'nin en büyük meselesi. *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Oktaç, E. Y. (2013–2014). Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından günümüze uygulanan nüfus politikaları. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7.
- Özberk, E. (2003). Nüfus politikaları ve kadın bedeni üzerindeki denetim (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Semiz, Y. (2010). 1923–1950 döneminde Türkiye'de nüfusu artırma gayretleri ve mecburi evlendirme kanunu (Bekârlık vergisi). *Türkiye Araştırma Dergisi*, 423–469.
- Sertel, S. (2014). 1927 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Bitlis'in nüfus fonksiyonları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1015–1034.
- Tamer, A., & Çavlin Bozbeyoğlu, A. (2004). 1927 nüfus sayımının Türkiye'de ulus devlet inşasındaki yeri: Basında yansımalar. *Nüfusbilim Dergisi*, 73–88.
- Tunçay, M. (1999). *Türkiye Cumhuriyeti'nde tek parti yönetimin kurulması (1923–1931)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- TÜİK. (2013). *İstatistik göstergeler (1923–2012)*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

*Cumhuriyetin 15. yıldönümü dolayısıyla çıkarılan "Bursa 1938 CHP" adlı kitabın bir sayfası. Çavdar, Tevfik, "Türkiye'de Nüfus ve Nüfus Sorunu", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, s. 1555.

Program	37
6 — Kitap, neşriyat ve kütüphane işleri Fırka için mühimdir.	Kitap, neşriyat, kütüphane
7 — Fırkamız, Türk vatandaşlarının vücutta getirmiş oldukları ve getirecekleri bütün spor teşekküllerini milletin kuvvetli ve iradeli tutulması noktasından fevkalâde mühim addeder; bu teşekküllerini idame ve himaye eylemeyi vazife bilir.	Spor teşekküllerinin himayesi
ALTINCI KISIM	
İçtimai hayat ve umumî sıhhat	
1 — Türk içtimai hayatında âilenin mahfuziyeti esastır.	Aile
2 — Nüfusumuzu arttıracak tedbirleri ehemmiyetle takip edeceğiz.	Nüfusumuzun artırmak
3 — Fırka çocuk hayatıyla sureti mahsusada alakadardır. Doğum evlerinin artırılmasına çalışılacaktır. Amele mntakalarında kadın işçilerin çalıştırlmaları esnada çocuklarına bakacak müesseseler yaptırılmasına ve bunların artırılmasına devam olunacaktır.	Çocuk hayatı
4 — Kimsesiz çocuklar, yardıma muhtaç ihtiyarlar ve malûller milletin vesayet ve himayesi altındadır.	Kimsesizler, ihtiyarlar, malûller
5 — Sıhhat işleri Fırkamızca hususi bir ehemmiyeti haizdir. Bu husustaki mesai umumî ihtiyağa mütenasip ve devamlı bir surette tevsi olunacaktır.	Sıhhat işleri
6 — Sitma, verem, frengi, trahom ve sair sarî hastalıklarla mücadele tedbirlerini genişletmege devam edeceğiz.	Sarı hastalıklar

CHP 1931 Parti Programı

Sinema Sinemanın ulusa faydalı ol-
masını iş edineceğiz.

**Opera ve
Tiyatro** 52 — Ulusal opera ve tiyat-
ro önemli işlerimiz arasında-
dır.

ALTINCI KISIM

Sosyal Hayat ve Kamusal Sıhhat

Aile 53 — Türk sosyal hayatın-
da aile esastır.

**Nüfus
artırma** 54 — Nüfusumuzu artır-
mak ve gelecek nesli sağlam ve
gürbüz yetiştirmek her zaman
dikkatle güdülecek işlerimiz-
dendir.

**Şehir,
kent ve
köyleri-
mizin sıh-
hat şart-
ları** 55 — Şehir ve kentlerimiz-
le köylerimizin sıhhat şartları-
nı ve içilecek sularını fennî
usullere göre düzeltmek ve

- 44 -

CHP Programı 1935

	hâdse veya etki karşısında sarılmayan bir hükümet otoritesi kurmak ve işletmek işlerimizin temelidir.
Göçmenler	62 — Nüfusu artırma prensipimizi tatarken, yurd dışından gelecek türklere imkan olan her yardımı ve kolaylığı göstereceğiz.
Hak yerlerinin kuruluşu	63 — Tüzel sryasamızda hak yerlerinin kuruluşu kanunu, halkın ihtiyacına ve memleketin asığına en uygun gelecek surette yapılacak ve tamamlanacaktır.
Dava usulleri	İnancalı olan, basit, pratik ve süratli dava usullerini genişleteceğiz.
Yüret ve bildirge	Yüret ve bildirge işlerinde

— 48 —

CHP Programı 1935

borçlu arasında mukaveleye müstenid bir mesele olduğu için, katı bir karar vermektan içtinab edildi. Memlekette mukavelelerin kutsiyetini daima göz önünde tutmak lâzımdır. Maa-fah diğer taraftan Hükümet azalarına bu işin düzeltilmesi ve belediyelere yardım edilmesi tavsiye edildi. Bu tavsiye yüksek kurultayımızca da tasvib edilirse belediyelerimiz için hayırlı bir iş yapılmış olur (*Hay hay sesleri*).

Kurultay huzurunda zannetmem ki, hususi idarelerin vaziyeti de konuşulmadan geçilmesi istenilmiş olsun.

Mahalli idarelerin, memlekete faydası göz önündedir. Bunun için, yeni bir kanun Kamutaya gelmiştir. Kamutayda bu kanunun muhtelit bir encümünde müzakeresine başlanılmıştır.

Nüfus işleri: Bir memleket için en büyük ser- vet, ve en büyük kuvvet, nüfustur.

En büyük felâket de, nüfus kıtlığına uğra- maktır. Bizim memlekette nüfus durumu, bu gün muhtelif sebepler dolayısıyla lâyük olduğu ve lâ- zım geldiği derecede değildir. Bunlardan, mese- lâ Trakya'yı misal alalım; Trakya'da bu gün nü- fus 640 - 650 bin raddesindedir ki, 22 bin kilo- metre sahası bulunduğuna göre, kilometre mu- rabbama, 26 nüfus düşer. Halbuki, harpten ev- vel oranın nüfusu kilometre murabbama 28 ki- şî düşerdi. Komşu melekelerde, Bulgaristanda 56 dir, Romanyada 60 dir. Rakamları eyi hatı- rımda değil öyle zannediyorum ki, Yugos- lavyada da, 60 dir. Bizim yanımızdaki, Yunan Trakyasında, 102 dir.

Bizim kesif nüfuslu olan yerimiz, evvelce arzettiğim gibi Karadeniz sahilleridir ki, bazı yerlerde bu nisbet 200 e kadar çıkar. Bu dün- yada misli az, bir nisbettir. Belki, Belçikada ve Maltada vardır. Bizim memleketimizin nüfusu- nun kilometre murabbası nisbetine göre 50 ve 100 e çıkmaması için hiç bir sebep yoktur. Nüfusun artması için, icab eden tedbirler ihzar edilmiştir. En çok nüfusu büyütecek şey, yerli halkın çoğalmasındır. Yapılan tecrübelerle göre 25 senede bir, yerli halk duble, yani iki kat ola- bilir. 100 sene sonra da 4 misli olabilir. Nüfus- muzu 18 milyon farzederek, demek ki yüz se- ne sonra Türkiye kendi nüfusu itibarile 60 - 70 milyon olacaktır ve buna lâyiktir (*Alkışlar*). Bunun sıhhi, zirai, içtimai, elemanları hazırlan- maktan ve köylerde, şehirlerde, nüfus adedi art- maktadır. Bu sene yapılacak sayımın bunu göz

terecek ve bu milletin ne kadar sağlam ve ne kadar velüd olduğunu bir defa daha cihana isbat edecektir.

Bizim diğer bir membaımız da göçmenler- dir. Memleket haricinde son zamanlarda bira- kılan Türk unsurları, gerek ana vatana iltihak etmek, ve gerek bu memleketin sınırları içinde bir meslek tutarak yaşamak için memlekete gelmek arzusunı göstermektedirler. Göçmenler her sene gelmektedirler. Bunların miktarı toplu olarak 1 milyon 200 bin kadardır. Bunlar Ro- manya, Bulgaristan ve Yugoslavyadan büyük bir akın halinde gelmektedirler. Geçen sene de geldiler. Fakat elimizde alınmış tedbir olma- dığı için kendilerini mene mecbur kaldık. On ay zarfında gelenler 19 bin vardı. Bunlar Trak- yaya yerleştirilmişlerdir. Bu miktarın 50 bine varması muhtemeldir. Biz tedbirlerimizi bu mik- tar üzerine aldık. Trakya'da bu günkü nüfus ka- dar nüfus teksif etmek Hükümetin ilk kade- mede olan bir kararı, ve ideali ve bir programıdır. Trakya arazisi boldur, sıhhatlidir. Fakat, bazı yerlerde bataklıklar vardır. Bunlar da kurutulabilir. Bina- enaleyh, Çanakkale de dahil olduğu halde, bü- tün Trakya'ya beş altı sene zarfında, 600 bin nü- fusu oturtmak kabil olacaktır. Bunun için, çe- kilecek zahmet iki idi; biri toprakta, toprak me- selesinin nasıl halledileceği Parti programına geçmiştir. İkincisi de, para idi. Yapılan urun tecrübeler neticesinde bunların iskânı için ya- pılacak evlerin az masrafla yapılabileceğine ka- naat hâsil oldu. İcab eden tahsisatı, Maliye ba- kanlığı vermiştir ve daha da verecektir. Bina- enaleyh, bu sene 35 - 50 bin kadar nüfusu Trak- yaya yerleştireceğimizi umud ediyoruz. Şarkta da, bu ihtiyaç vardır. Orada da, nüfusumuzu arttırmak mecburiyetindeyiz. Senelerdenberi sü- ren muharebeler oranın nüfusunu azaltmıştır. Bilhassa Van gölü havzası bir zamanlar büyük bir medeniyet merkezi iken, bu gün orada kilo- metre başına beş nüfus isabet etmektedir. Hal- buki, Sahrayı kebirdi dokuzdur. Burasını teksif etmek icab eder. Nüfusumuzun kesif olan yerle- rinden oraya gidecekler vardır ve gitmektedir- ler. Van gölü havzası, her bakımdan, çok iyi bir muntakadır. Ormanı vardır. Arazisi geniştir. Dediğim gibi, Artıkoğullarının ve tarihte ismi- ni hatırlamadığım bir takım Türk uluslarının

*CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9-16 Mayıs 1935, s.143

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****EARLY REPUBLICAN "NATION/COUNTRY ISSUE": INCREASING THE POPULATION**

Introduction and Research Purpose: In this study, the population increase policies of nation-states were examined through Turkey's Early Republican political period. For Turkey, which has adopted different policies regarding population depending on changing conditions, population-related issues have been among the issues that have been emphasized since the Early Republic period. This period is a time period in which the issue of population reproduction has a critical importance in Turkey's nation-building process. With the transition from the Empire to the Republic, various policies were pursued to increase population in order to ensure that the new regime to rise on solid foundations. In the process of transition to the nation-state, population policies, especially population increase, were seen as one of the priority tools of the new regime. Ultimately, efforts to increase the population came to the forefront in the Early Republican period, when the lack of population was complained about. Taking all these details into consideration, the present study aims to provide a comprehensive assessment of the demographic strategies of the period by analysing the background, implementation and outcomes of policies aimed at encouraging population growth in the early years of the Republic.

Literature Review: The policies adopted to increase the population in the early Republican period were a result of the demand to change the population both quantitatively and qualitatively. According to this demand, the population that would increase in number should also contribute to the formation of a homogenous nation state by taking on a certain ethnic and national character. Measures such as the improvement of health services, incentives to increase birth rates, the protection of women's and children's health and the acceptance of immigrants are the main components of these policies. The legal and administrative measures and regulations taken during the Early Republican period had positive effects on population growth and ensured the successful implementation of this process. Population policies, which were implemented in a multifaceted and systematic manner for the construction of the nation-state, played an important role in shaping Turkey's national identity and influenced the demographic structure and social fabric of the country in the long run

Methodology and Findings: The study adopts a literature review method based on documents from the Early Republican period and some archival documents. In this way, various discourse and content analyses that draw attention to the policies pursued during the Early Republic period on the "population issue" and "population multiplication" were also used. The findings obtained in this context reveal that the new regime has employed population-increasing policies as a fundamental strategy to solidify its permanence.

Conclusions and Recommendation: The discourse and content analyses reveal many data that support the hypothesis of the study, which argues that the main purpose behind the population policies implemented in nation-states, as seen in the example of the Early Republican period, is not only to increase the population numerically, but also to create a homogenous national identity with a specific ethnic and national character, and to perpetuate and entrench the adopted regime.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Saadet ÇELİK			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	Erken Cumhuriyet "Millet/Memleket Meselesi": Nüfusun Çoğaltılması			
Tarih <i>Date</i>	27/12/2024			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name – Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Saadet ÇELİK	%100		